

सर्जकाची आंतरकथा: एक मृत्युकथा

◆ प्रकाश पर्येकान

कोंकणी भाशेक, कोंकणी साहित्याक आनी कोंकणी समाजाक रवीन्द्रबाबान खूब दिलां. पुराय कोंकणी समाज ताचे कडेन आदारान आनी प्रेमळ भावनेन पळयता. कोंकणीचें तारूं भर दर्यांत वाट सोदताले तेन्ना तेन्ना ताचे लेखणेन ताका तडीची दिवा दाखयल्या. सर्जकाची आंतरकथा ह्या पुस्तकांत तांणी स्वतः 'फोलेर' जावन दिवा दाखयल्या. हांगा ते आपणाकूय उक्तायत वतात आनी तेच बराबर ते हेर विभूतींकूय चित्रायत वतात. हयो साहित्य उपसकांच्यो कथा. एका परस चड सर्जकांच्यो आंतरकथा...

भौ. रवीन्द्र केळेकार हे कोंकणी भाशेंतल्यान लेखन करपी एक म्हालगडे भारतीय साहित्यीक. शणै गोंयबाबा उपरांत कोंकणी साहित्याच्या मळार विचारांचें पाजण दिवपी एक तपस्वी सर्जक. फाटलीं पांच दसकां ते गोंयच्या साहित्यीक, राजकी आनी सांस्कृतीक मळार एके विशिश्ट उजू दिकेन वावर करीत आसात. रवीन्द्रबाब हे गोंय मुक्ती आदल्या आनी उपरांतच्या काळाचे चिकित्सक साक्षी. गोंय अग्नी गोंया भायल्यो साबार घडणुको तांणी अणभवल्यात, नियाळ्ळ्यात आनी जायते फावट अस्वस्थ

जावन आपली लेखणी हातांत घेतल्या. मिर्गाचो पावस पडटकच सैमसुश्ट किल्लता आनी सृजन उत्सव सुरू जाता... ह्या लेखकाचेंय तशेंच जालां. १५ ऑगस्ट १९३५ वर्सा तांच्याच प्रयत्नान मीर्ग नेमाळें सुरू जालें आनी थंय सावनूच रवीन्द्रबाबालो साहित्य सृजन उत्सव सुरू जालो. ह्या कोंकणी साहित्य उत्सवाचे साबार पेणे आयज आमकां तांच्या विवीध पुस्तकांच्या रुपान पळोवपाक मेळटात.

रवीन्द्रबाबाल्या साहित्यांत वैचारीकतायेची खाशेली बसका आसा. तातूंत चिंतनशीलतेचो आगळ आसा. तातूंत आसात

शुन्यांतल्यान विश्व निर्माण करपाचे मळब हावेस. तातूंत पळोवंक मेळटात जिविताचे संघर्श. तांचे लेखणेंत आसा पोटतिडक आनी मनांतले उमाळे. तांच्या साहित्यांत आसात इतिहासीक तथ्यां आनी मार्गदर्शक तत्वां. ते उलयतात थोडेशे आपले विशीं आनी करून दितात वळख साहित्य मळा वयल्या दिगज विभुतींची. *सर्जकाची आंतरकथा* ह्या तांच्या पुस्तकांत अश्याच कांय विचारांनी भरिल्लो दोणो ते वाचकां मुखार दवरतात. एकूण ३६ आत्मनिश्च निबंधां वरवीं ते आपणाक उकतायत वतात आनी साहित्याच्या विश्वांतलीं सत्यां ते लेखकांक आपले खाशेले शैलेंत सांगत सुट्टात.

आपले आवयभाशे भायर गुजराती, मराठी, हिन्दी, इंग्लेज आनी पुर्तुगेज अश्या पांच भासां कडेन लागींचो संबंद आशिल्लो हो लेखक साहित्याक जिवीत घडोवपी एक वावर मानता. ताका लागून तो म्हणटा, *'साहित्यकार हो विचारवंतूच आसूंक जाय. खासा चिंतपी आनी दुसऱ्याक चिंतूक लावपी आसूंक जाय.'* रवीन्द्रबाबातो पिंड विचारवंताचो. ते विचार करतात. दुसऱ्याले विचार वाचतात आनी स्वता विचारांत पडटात. अश्या वेळार ते आपणाकूच प्रस्न विचारतात. तांच्यो जापो सोदपाचो प्रयत्न करतात आनी आपणाक होलमल्लें सत्य साहित्यांतल्यान मांडटात. कोंकणींतले तांचें बरप खंतींतल्यान, तिडकींतल्यान आनी लागणुकेचे जाणिवेंतल्यान जल्माक आयलां अशें तांचें प्रांजळ मत. रवीन्द्रबाब बरोवंक लागिल्ले तेन्ना कोंकणींत भोव थोडें बरें आनी दर्जेदार साहित्य आशिल्लें. ही तांच्या मनांत खंत आशिल्ली. कोंकणी भासूच न्हय म्हणून तिका उणाक लेखपी जायते जाण आशिल्ले. आपले भाशेक उणाक लेखप्यांचेर ते तिडकतात आनी म्हणटात, *'हांव कोंकणीचो रायटर न्हय. हांव कोंकणीचो फायटर. हांव रायटर जालां तो म्हज्यांतल्या फायटराक लागून.'*

रवीन्द्रबाब गांधीवादी विचारांचो रोस पियेल्लें एक कोंकणी व्यक्तिमत्व. गांधींचें सांगाती काकासायब हांच्या सान्निध्यांत राविल्ले. तांच्या जिणे प्रभावान दिपकावन गेल्ले. तसो तांकां साबार जाणांचो

सहवास लाभला. ह्या सहवासान रवीन्द्रबाबा भितर एक समाजसेवक, स्वातंत्र्य सेनानी आनी लेखक किल्लून वयर आयला. आपल्या जिवितांत तांणी विवीध तासां जोडल्यांत. तांचें एक तास झुजाऱ्यांचें. ते झुजल्यात आनी झुजत आसात. ह्या झुजांत तांणी आपले लेखणेक विचारांच्या निसाण्याचेर धार काडल्या. आपणाक पटलां तें दुसऱ्यांक पटूंक जाय ह्या हावेसान परत परत त्याच विशयाचेर बरयत रावल्यात. कोंकणींत हें जाय, तें जाय, कोंकणी भास समृद्ध जावपाक जाय, ह्या तांच्या हावेसाक लागून णवशीं पानांचें *महाभारत* तांचे कडल्यान बरोवन जालां. नक्षत्रविदचे वयलें पुस्तक *ब्रह्मांडांतलें तांडव* मोठ्या यत्नान तांचे कडल्यान बरोवन जालां.

सर्जकाची आंतरकथा ह्या पुस्तकांत लेखक आपले भितर आशिल्ल्या सर्जकाची आंतरकथा सांगता. आपणें बरोवपाची प्रेरणा कोणा कडल्यान घेतली? हांव कित्या खातीर बरयतां? निजाचें आनी घेतिल्लें खंयचें? अश्या कांय प्रस्नांच्यो जापो ते सोदतात. तरणाटे पिरायेर लेखकाच्या हातांत विवेकानंद पडलो. पुस्तकांतल्यान मार्क्सची भेट जाली. डॉ. लोहियांच्या प्रभावा खाला आयले. गांधी समजुपाक वर्ध्याक गेले. काकासायब कालेलकरांची भेट जाली. पुस्तकांच्या मोगात पडले... तत्वैग, दोस्तांयवहस्की, गोकी वाचले. बुद्ध, तॉलस्तॉय, गांधी, रवीन्द्रनाथ वाचून काडले... रवीन्द्रबाब आपूण पुस्तकांच्या सांगातान कसो जियेतां हें सांगतात. ताका लागून ते म्हणटात 'पुस्तक म्हाका निखटें पुस्तक केन्ना दिसलें ना. तातूंत म्हाका एक व्यक्ती दिश्टी पडल्यां. एक विभुती मेळ्ळ्यां. एक सांगात मेळ्ळा...' जायत्या जाणां कडल्यान जायतें घेतलां पूण आपलें निजाचें कितलें आनी दुसऱ्यांचें कितलें? असो तांकां प्रस्न पडटा आनी वाङ्मयचौयांचेर आपलें मत उकतायतना ते विनोबा भावेंची एक देख दितात. ते म्हणटात, विनोबान शंकराचार्य, ज्ञानेश्वर आनी गांधी कडल्यान खूब कितें घेतले पूण विनोबा तिगां मदले एकूय नाशिल्ले. लेखक असो आसपाक जाय अशें ते सांगतात.

रवीन्द्रबाब कोंकणीचे एक म्हालगडे. तांच्या साबार मार्गदर्शक तत्वांनी कोंकणी भाशीक आनी साहित्यीक चळवळीक उजू दिका दिल्या. *बरोवप्याची साधना* ह्या निबंधांत ते आपले लेखन प्रक्रिये विशीं सांगतात. बरोवप ही कला. तिची साधना करची पडटा. सातत्य बाळगुचें पडटा. बरयल्लें परत परत वाचचें पडटा. धांसून पुसून काडचें पडटा. आपणें जें बरयलां तें आपणाक पयलीं कळूंक जाय. कठिणांतले कठीण विशय लेगीत सोंपे भाशेंत सांगूंक येवंक जाय अशें सांगतना ते भारतीय आनी पाश्चात्य लेखकांच्यो देखी दितात. लेखन कर्प्यांक दोन गजाली ते मुजरत सांगतात. एक वाचन, दुसरें भोंवप. गांधी, काकासाहेब आनी विनोबा कशे भोंवताले तें ते सांगतात. काकासायब धा-बारा वरां काम करताले आनी ते एका सारके भोंवताले. वर्सां मनशाक जाणटीं करिनात. तेंच तेंचपण ताका जाणटो करता अशें ते सांगतात. ते खातीर मनशान एका सारको एकलोच भोंवत रावंक जाय अशें सांगतना

आनी वाचकांची ते साहित्यकृती संबंदांतली उमळशीक वाडोवन दवरतात. भारतीय साहित्या संदर्भात ते भगवद् गीतेचें व्हडपण सांगतात. भगवद् गीता खर्णीतलें रत्न अशें सांगतात.

फेर्नान्डु पेस्सोअ ह्या पुर्तुगेज कवीचेर बरयल्ल्या निबंधांत रवीन्द्रबाब ताचे दुख्खी जिणेचें चित्र वाचप्यां मुखार दवरतात. भौतीक जिणेंत अपेशी थारिल्ल्या ह्या कवीची भितल्ली जीण समृद्ध

आशिल्ली हें ते सांगतात. पेस्सोआच्या मरणा पयलीं ताचे कवितेचें एकूच पुस्तक उजवाडा आयिल्लें. मरणा उपरांत ताच्या लेखनाचे इकरा खंड उजवाडा आयल्यात. मरणा पयलीं ह्या कवीक पुर्तुगालाक कोण वळख नाशिल्लो, तो भायर पडले उपरांत ह्याच मनशाकडेन आख्खो संवसार विश्वसाहित्यांतली एक अद्भूत घडणूक म्हण पळोवपाक लागलो. फेर्नान्डु पेस्सोअ हो कवी तोलामोलाचो साहित्यीक आशिल्लो म्हणपाची वाचकांक रवीन्द्रबाब वळख करून दिता.

रवीन्द्रबाब वेगवेगळ्या साहित्यकारांचे विचार आपले लेखणेंतल्यान वाचकां मुखार दवरतात. ते तांचे जिणेचो सोद घेतात. साहित्याचेर भाश्य करतात. हें तांचें भाश्य त्या साहित्यकाराचें मूळ साहित्य वाचपाक वाचकांच्या मनात उमळशीक जागयता. उमाशंकर जोशी हे व्हड साहित्यीक आशिल्ले. स्थान, मान, धन, भौमान मागपाक ते कोणा कडेन केन्ना गेले नात. पुणू गुजरातीचे अध्यापक, कुलपती, राज्यसभेचे सभासद, यु.जी.सी.चे आनी साहित्य अकादेमीचे अध्यक्ष, - हीं, आनी विश्वभारती-शांतीनिकेतनाचें आचार्यपद हीं सगळीं पदां तांकां, सोदीत तांचे कडेन आयलीं म्हणपाचें सांगून लेखक तांच्या व्यक्तिविशेशतायांचेर उजवाड घालता. दुसऱ्या एका निबंधांत लेखक बाकीबाब बोरकार हांचे समग्र साहित्य-जिणेचेर भाश्य करता. मुंबयंत जाल्ले भेटी विशीं ते सांगतात. बाकीबाबांच्या मनांत कविता शिजता... ती पानार उतरता... हें रवीन्द्रबाबान लागींच्यान पळयलां आनी अणभवलां. 'कितें जाता, रसमजना... थाव लागना... कविता अवचीत येता आनी तीच म्हजे कडल्यान बरोवन घेता... हांव तेन्ना हांव नासतां' अशे तांकां बाकीबाब सांगताले. एका गद्य लेखकान एका कवीची निर्मिती प्रक्रिया लागींच्यान अणभविल्ल्याची ही सुखद घटना. निमाणे कडेन बाकीबाब आत्मसन्मानी आशिल्ल्याची ते एक देख दितात. बाकीबाबांक सातान्याच्या मराठी साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष करपाच्या संदर्भांतली ती गजाल. अध्यक्षपद जाय जाल्यार कोंकणी संदर्भांतली भुमिका स्पश्ट करची अशी अट घालतकच त्या वेळार

उमाशंकर जोशी, नगेश पाडगांवकार, बरेश मंत्री दांगडा...

प्रियोळ. न-१९६९

बाकीबाबान म्हणिल्लें, 'कोंकणी विषयींच्या माझ्या विचारांना मी मुड घालावी म्हणून जर तुम्ही मला ही लांच देणार असाल तर लक्षांत ठेवा, बोरकर स्वतःला विकणारा माणूस नाही...' अश्यो साबार गजाली रवीन्द्रबाब आपले लेखणेंतल्यान वाचकां मुखार दवरीत वतात. कोंकणी कवी चा. फ्रा.चोय ते असोच सोद घेतात. तांच्या जिविताचीं आंगां विस्कटावन सांगतात. कोंकणी संघटक, पत्रकार, कवी,

नाटककार अश्यो चा.फ्राच्यो साबार भुमिका आपले लेखणेंतल्यान चित्रायतात.

रवीन्द्रबाब एक लेखक. एक चळवळी. साहित्याच्या मळार तांकां दुसऱ्यांले भाशेचो दवेश करपी दिसतात, भाशेक उणाक लेखपी भेट्टात तेन्ना ते तांचेर माडभर उसळटात. बरोवप्यांनी आपले आवय भाशेंत बरोवचें अशें तांचें प्रामाणीक मत. एकाद्रे व्हडले भाशेंत बरयल्यार आपणाक चड प्रसिद्धी मेळटली, आपूण चड वाचकां मेरेन पावतलों अशें येवजून जे कोण फकत परकी भाशेंत बरयतात ते तांचे नदरेन साहित्याच्या मळार शिंदळकी करपी थारतात. साहित्याच्या मळार जायते फावट जाचीं पुस्तकां चड आसात ताका व्हड साहित्यकार म्हण पाचारतात. कोणा एकल्यान एकूच पुस्तक बरयलें म्हण तो ल्हान जायना अशें लेखक आपलें मत मांडटा. ते मुखार वचून म्हणटात, साहित्याच्या मळार कोण कोणाक वयर काडिना. कोण कोणाक सकल उडोवंक पावना. जण एकलो आपुणूच आपल्या गुणांनी साहित्याची सुवात वेंचून काडटा आनी थंय तो आपल्या अधिकारान वचून बसता...

सुरवातेक सांगलां तशें, रवीन्द्रबाब फाटलीं पांच दसकां सातत्यान बरयतात. थांब नासतना बरयतात. कोंकणी भाशेक, कोंकणी साहित्याक आनी कोंकणी समाजाक रवीन्द्रबाबान खूब दिलां. पुराय कोंकणी समाज तांचे कडेन आदारान आनी प्रेमळ भावनेन पळयता. कोंकणीचें तारूं भर दर्यांत वाट सोदतालें तेन्ना तेन्ना तांचे लेखणेन ताका तडीची दिका दाखयल्या. सर्जकाची आंतरकथा ह्या पुस्तकांत तांणी स्वतः 'फोलेर' जावन दिका दाखयल्या. हांगा ते आपणाकूय उक्तायत वतात आनी तेच बराबर ते हेर विभूतींकय चित्रायत वतात. ह्यो साहित्य उपासकांच्यो कथा. एका परस चड सर्जकांच्यो आंतरकथा...